

СЪЮЗ НА СЪДЕБНИТЕ ЗАСЕДАТЕЛИ В БЪЛГАРИЯ

Гр. София, ул. „Денкоглу“ № 12-14, ет.5, офис 507, моб.тел. 0899932198

E-mail: sadebni_zasedатели@abv.bg

НАРОДНО СЪБРАНИЕ на РЕ

ВХ № ПГ-230-00-59

ПОЛУЧЕНО НА 29.10.2019 г.

ДО
СЪДИЙСКАТА КОЛЕГИЯ НА
ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

ДО
КОМИСИЯТА ПО ПРАВНИ ВЪПРОСИ
КЪМ НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
Г-Н ДАНАИЛ КИРИЛОВ
МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО

ДО
ГРАЖДАНСКИЯ СЪВЕТ ПРИ
ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

СТАНОВИЩЕ

на Съюза на съдебните заседатели в България
относно приетото на 8 октомври 2019 г. от Съдийската колегия на Висшия
съдебен съвет решение за предприемане на мерки за обезпечаване на
съдилищата със съдебни заседатели

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

С извършените през 2016г. промени на ЗСВ в Раздел „Съдебни
заседатели“ (чл. 66- чл.75а) и приетата от ВСС през 2017г. Наредба № 7 за
съдебните заседатели /СЗ/ беше направен опит да се доразвие правната
регламентация на института „съдебен заседател“ в страната.

Въведени бяха нови изисквания към кандидатите за СЗ: повишена бе
възрастта от 65 на 68 години, въведен беше образовател ценз - средно
образование, медицинско удостоверяване на психичното състояние на

кандидата, официален документ от КРДОПБГДСРСБНА за непринадлежност към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, ако кандидатите са родени преди 16 юли 1973г. и други, с което значително бе увеличен броя на документите, които всеки кандидат трябва да представи в общинския съвет за кандидатурата си.

За първи път бяха въведени ограничения за кандидатстване на лица, които са общински съветници, ръководители на политическа партия, коалиция или организация с политически цели, както и такива, които работят в съд, прокуратура, следствие, МВР или други органи от системата за национална сигурност. Беше прекратена практиката на едновременни мандати в повече от един съд.

Намален бе мандатът на СЗ от 5 на 4 години и бе въведено ограничението за не повече от 2 последователни мандата в един съд.

Съдебните заседатели бяха включени сред лицата, за които държавата поема защита при изпълнение на техните функции.

Променено бе възнаграждението на СЗ и бе регламентирано възстановяване на направените от тях транспортни разходи.

Подробно бяха разписани правилата за подбор и избор на СЗ.

С промените се въведе изслушване на кандидатите от създадена за целта комисия при общинските съвети.

С Наредба № 7 за съдебните заседатели бяха доразвити правилата за подбор, избор и встъпване на СЗ, за реда за избора им за всяко дело и участие в съдебните заседания. Бяха разписани етичните принципи и правила за поведение на СЗ.

Заложено бе провеждане на задължително начално обучение на СЗ в тримесечен срок от полагане на клетвата им, като методическата организация на обученията се възложи на НИП.

НИП трябва да осъществява поддържане и повишаване на квалификацията на СЗ през целия им мандат, съвместно с ръководителите на съдилищата и съответните съвети на съдебните заседатели.

Регламентирани бяха и способите за финансиране на обучението.

За съжаление анализът на проведените избори на СЗ в страната за нуждите на окръжните и районните съдилища след влизане в сила на

промените в ЗСВ и Наредба № 7, показва, че голяма част от съдилищата, провели избори през 2017, 2018 и 2019г., не успяха да си осигурят изискуемия брой СЗ, т.к. броят на кандидатите бе по-малък от необходимия. Това доведе до удължаване на сроковете за подаване на документи или организиране на повторен прием.

Показателни в това отношение бяха процедурите за подбор и избор на съдебни заседатели в СпНС през 2016 и 2017г. и в СГС през 2017г.

Удължен бе срокът за подаване на документи за съдебни заседатели и за ОС Стара Загора, РС Стара Загора, ОС Шумен, РС Шумен, ОС Варна, РС Варна, ОС Хасково, ОС Плевен, РС Плевен, ОС Габрово, РС Габрово, ОС Бургас, РС Бургас, РС Севлиево, РС Котел, РС Етрополе, РС Ботевград, РС Кърджали, РС Поморие, РС Ямбол, ОС Ямбол, РС Разград, РС Дулово, РС Тервел, РС Рудозем, РС Първомай, РС Левски, РС Смолян, ОС Смолян, РС Чирпан, РС Враца, ОС Враца, РС Попово, РС Добрич, РС Трявна, РС Кубрат, РС Тополовград, РС Сливен, ОС Сливен, РС Самоков, РС Гълъбово, РС Троян, Пазарджик и др.

Липсата на кандидати за СЗ в толкова широк мащаб поставя необходимостта от задълбочен анализ на причините за ниския интерес на гражданите от непосредствено участие в правораздаването и спешно решаване на констатираните проблеми.

Съюзът на съдебните заседатели в България /ССЗБ/ идентифицира голяма част от проблемите и противоречията в нормативната уредба, като своевременно алармира компетентните институции и ги постави за обсъждане на редица форуми, организирани в тази връзка.

Анализирайки днешната ситуация, стигнахме до следните заключения за причините за намаляване на кандидатите за СЗ, а именно:

1. Нормативно заложените причини
 - 1.1. Завишаване изискванията към кандидатстващите, намаляване продължителността на мандата и ограничаването на броя мандатите.
 - 1.2. Увеличаване на количеството на изискуемите документи, времето и средствата за набавянето им.
2. Порочни практики при прилагане на ЗСВ и Наредба № 7.
3. Проблеми, които не са намерили решение в законодателството.
4. Възнаграждение

5. Липса на медийна политика за разясняване ролята на съдебните заседатели, като елемент на гражданското общество, в правораздаването.

По т.1. - Нормативно заложен причини за намаляване на кандидатите за СЗ

1. Видно от приложената Справка за възрастови ограничения, продължителност на мандата, ограничения в броя на мандатите и възнаграждение на съдебните заседатели в някои европейски страни и Русия, изготвена от ССЗБ по информация, изложена в кн. „Институтът на съдебния заседател - сравнителноправно изследване“ на БИПИ, 2016г., статия „Системи за избор на съдебни заседатели и непрофесионални съдии“, публикувана на страницата на Съюза на съдиите и „Запитване относно институцията „жури““ на Министерство на правосъдието към 2016г., горната възрастова граница при кандидатстване на СЗ е между 60 и 70 години.

Единствено в Германия и Белгия има ограничение в броя на мандатите.

В Германия, Белгия и Словения мандатите са по 5 години, а в останалите страни - по 4 години.

2. Съюзът на съдебните заседатели в България беше информиран за създадени редица прецеденти и затруднения при кандидатстване за СЗ, след въвеждането на текстовете по чл.67, ал.3, т.1, чл. 69, ал.2, чл.71, ал.1, т.7, чл.71, ал.2 и ал.3 от ЗСВ, т.к. процедурата по предсрочно прекратяване на мандата на СЗ, който желае да се кандидатира за такъв в друг съд, не е прецизирана и текстово синхронизирана, което създава проблеми при прилагането ѝ.

Пример: Съгласно чл.71, ал.1, т.7, при възникване или установяване на обстоятелство по чл.67, ал.3, СЗ се освобождава предсрочно от общото събрание на съдиите във висшестоящия съд, по предложение на председателя на съда, в който заседава, което като време не е регламентирано. Обстоятелството по чл.67, ал.3, т.1 - „лицето е СЗ в друг съд“ възниква, когато лицето е избрано за СЗ в друг съд и е положило клетва и едва тогава следва да подаде молба за прекратяване на мандата си в предходния съд.

Едновременно с това, сред изискуемите документи, подавани от кандидата за СЗ в общинския съвет е декларация, че лицето не е СЗ в друг съд.

Така изписани текстовете задължават лицата, които са СЗ, при кандидатирането им за СЗ в друг съд, предсрочно да се откажат от правата си, без да са избрани в съда, за които кандидатстват.

За съществуването на този проблем сме информирали ВСС с писмо, вх. № ВСС №2949/24.02.2017г.

Ето защо ССЗБ предлага:

- Мандатът на съдебните заседатели да се промени отново от 4 на 5 години, което от своя страна частично ще облекчи и съдилищата и общинските съвети с провеждане на процедурите по подбор и избор;

- Да се премахне ограничението по чл.69, ал.2 от ЗСВ за два последователни мандата в един съд. Този текст има смисъл само ако кандидатите за СЗ са много, с оглед разширяване на участието на нови лица от гражданското общество в правораздаването. В настоящия момент достатъчно кандидати няма, а тези които желаят са принудени да тичат да кандидатстват между съдилищата - 2 мандата в Окръжния съд, 2 мандата в Районния съд, 2 мандата в СГС и отново в някои от предишните;

- да се прецизира процедурата по прекратяване на мандата на лице, което е СЗ в даден съд след избора му за СЗ в друг съд.

3. Предлагаме да се извърши редуциране на изискуемите при кандидатстване документи, като от списъка отпаднат:

- мотивационно писмо - чл.68, ал.3, т.6 от ЗСВ (нали има събеседване в комисията по подбора?),

- писмено съгласие - чл.68, ал.3, т.7 от ЗСВ (за какво, след като кандидатът собственоръчно подава документи за кандидатстване по обявена процедура за избор на СЗ?),

- от декларацията по чл.68, ал.3, т.8 от ЗСВ да отпадне обстоятелството по чл.67, ал.3, т.1 ,

- документ за извършена проверка по реда на Закона за достъп и разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, ако са родени преди 16 юли 1973 г. - чл.68, ал.3, т.9 от ЗСВ. (Дали този документ се изисква и за останалите участници в съдения процес?!?)

- С оглед изискването на чл.67, ал.1 т.3 от ЗСВ за завършено минимум средно образование, да се представя съгласно чл.68, ал.3, т.2 само нотариално заверено копие от диплома за завършено средно образование, като лицата имащи квалификация в областта на педагогиката, психологията и социалните дейности представят допълнително съответните потвърждаващи факта документи. Ако кандидатът има и

други дипломи, то те следва да бъдат описани в подробната автобиография.

Пример: *Апелативният Специализиран съд не избра съдебен заседател, предложен от общинския съвет, защото е подал диплома за завършено висше образование и защитена докторска степен, а не е подал диплома за средно образование.*

- По отношение на медицинското удостоверение, че лицето не страда от психическо заболяване - чл. 68, ал.3, т.4 от ЗСВ. Това изискване беше въведено за първи път с промените от 2016г. Желателно е да се анализира дали е необходимо представянето на този документ с оглед на липсата на единен Регистър на лицата с психични заболявания. Ако се прецени да остане това изискване, е необходимо ясно да се дефинира вида на документа - дали да е удостоверение, че лицето не се води на отчет или да е удостоверение от проведен медицински преглед.

Пример: *В Апелативния специализиран съд имаше прецедент, при който не бяха избрани около 20 съдебни заседатели, включени в списъка на одобрените кандидати от Общинския съвет, поради обстоятелството, че са представили удостоверение, че не се водят на отчет, а не са представили удостоверение от проведен преглед от психиатър. Решението бе обжалвано от един кандидат пред САС и ВАС, постановено бе решение в негова полза и кандидатът бе вписан в списъка на съдебните заседатели при СпНС.*

Считаме, че изискваните декларации следва да имат един, общ формат - образец, за да не зависят от творчеството на общинските служители и че част от изискуемите документи следва да се набавят служебно от общинските съвети.

Пример: *В редица големи градове, общинските комисии изискват и други, допълнителни документи извън посочените в чл.71, ал.3 от ЗСВ, като удостоверение (служ. бележка) за местоживеене и др.*

По т. 2 - Констатирани порочни практики

1. С оглед на обстоятелството, че ЗСВ не предвижда механизъм за допълване бройката на СЗ за даден мандат, в случай, че броят им рязко намалее, много от съдилищата се презастраховат и увеличават значително бройката, заявявана пред общинските съвети. Това води до намаляване ангажираността на СЗ, което от своя страна ги демотивира.

2. Различия в прилагане на разпоредбите на ЗСВ и Наредба № 7 в различните съдилища.

2.1. В СГС е издадена Заповед №РД-08-1753/03.05.2018г. за определяне и изплащане на транспортните разходи, направени от съдебните заседатели за явяване в съдебни заседания. В СРС и СпНС не се изплащат транспортни разходи.

2.2. Съгласно чл.24, ал.2 и чл.26, ал.1 от Наредба №7, възнаграждение се дължи за участие в открити, в закрити съдебни заседания и за участие в тайно съвещание за постановяване на присъда. Нямаме информация някой съд да заплаща възнаграждения за явяване на закрити съдебни заседания или за участие в тайно съвещание. Тези въпроси са поставяни пред ръководствата на СГС, СРС и СпНС, но до момента не са получили решение.

2.3. Сериозен и упорит за решаване проблем е т.нар. „случайното“ разпределение на дела. Сред СЗ е широко разпространено мнението, че делата не се разпределят на случаен принцип. Има СЗ, с много дела и такива, които с години не получават дела.

Пример: ВСС е сезиран нееднократно от съдебен заседател от СРС, на когото от 3 години „системата“ не е разпределила нито едно дело. ССЗБ е информиран и за подобен случай в Смолян. Ако хипотетично считаме, че използваният софтуер работи правилно, то очевидно има възможност за нерагламентирана, субективна намеса в неговата работа.

Честа практика е, СЗ които имат сутришно заседание с даден съдебен състав, да бъдат определени „на случаен принцип“ по делата на същия състав в следобедните заседания.

Парадоксално е, че във времето на информационните технологии липсва механизъм за публично обобщаване и предоставяне заетостта на СЗ по брой дела и брой съдебни заседания.

Това в значителна степен демотивира съдебните заседатели и е изключително важно да се реши този проблем.

2.4. С чл.72, ал.2 ЗСВ и чл.17 от Наредба № 7 за съдебните заседатели е регламентирана несменяемостта на съдебния състав за всяко дело. В последните години, Общото събрание на съдиите в СГС на няколко пъти приема решения, че ако на делото не е даден ход, за следващото заседание могат да бъдат призовани други съдебни заседатели. Това категорично лишава СЗ от мотивация да се запознават предварително с материалите по делото, т.к. няма яснота дали ще останат като заседатели по това дело.

Посочените в т.2.3 и т.2.4. практики еднозначно поставят въпроса, дали те не са вратички за избор на „правилните“ съдебни заседатели?

3. Порочни практики при приема и обработването на документите в общинските съвети. Има случаи, в които комисията към общинските съвети отхвърли кандидатури поради некоректно или непълно представени изискуеми документи, без да бъде даден срок за отстраняване на нередовността, което предлагаме да се промени.

Пример: Имаше недопуснати кандидати от Столичния общинския съвет, поради обстоятелството, че е представено удостоверение за постоянен, а не настоящ адрес, без да се даде възможност да се коригира информацията.

Считаме за важно да се предвиди кратък, но реално изпълним срок, в който на кандидата да се даде възможност да коригира неточностите в подадените от него документи.

По т. 3 - Проблеми, които не са намерили решение в законодателството

1. Един от съществените проблеми в осъществяване на дейността на СЗ е несъответствието между текстовете на чл.73, ал.1 и ал.2 от ЗСВ.

Съгласно ал.1 на чл.73, възнаграждение се дължи за времето, в което СЗ изпълняват функциите и задълженията си, свързани с тях, а съгласно ал.2 на същия член възнаграждението се определя за действително отработените часове за деня, съответстващи на времетраенето на съдебното заседание. Съгласно чл.25, ал.2 от Наредба № 7, за съдебни заседания, в които се изготвя протокол, възнаграждение се дължи за времето отразено между началото и края на заседанието, отразено в протокола.

Съдебните заседатели се призовават за заседание; като им се съобщава деня и часа за явяването им. Не е рядкост заседанието реално да започне няколко часа по-късно. През това време СЗ са на разположение на съда, изпълняват задълженията си, свързани с функциите си на СЗ, но не получават възнаграждение за него.

От гледна точка на осигуряване на справедливост, считаме че е необходимо да се извърши промяна в текста на чл.25 от Наредба № 7 и чл. 73, ал.2 от ЗСВ, като възнаграждение се заплаща за времето от часа, за който е призован съдебния заседател, до часа на приключване на заседанието, отразен в протокола.

2. Съгласно чл.68е ЗСВ когато комисията установи, че предложените от общинските съвети кандидати, отговарящи на изискванията на чл.67, ал.1, са по-малко от определения по чл.67а брой, председателят на съответния съд изпраща искане до общинските съвети за попълване на списъка на кандидатите за СЗ в срок до един месец от постъпване на искането.

Според определената с чл.68, ал.5, чл.68а-чл.68е ЗСВ процедура за подбор на СЗ, за избор на комисия към общинския съвет, за обявяване на нов прием на документи, за събиране на изискваните документи, за процедурата по приемането им, за публикуване на списъка на допуснатите кандидати, за провеждане на изслушване на кандидатите, за решение от заседание на общинския съвет за определяне на броя на съдебните заседатели, които да бъдат предложени на съда за избор, е необходимо време много повече от определения с чл.68, ал.5 ЗСВ един месец.

Предлагаме да се извърши промяна на това несъответствие.

3. Предлагаме да се премахне текста на чл.72, ал.1 от ЗСВ за годишна ангажираност на СЗ най-много 60 дни в годината. Текстът е архаичен и нелогичен.

4. Предлагаме да се разработи механизъм, с който да се даде възможност на съдилищата да допълнят броя на необходимите им съдебни заседатели, в случай, че този брой рязко намалее в хода на мандата.

По т.4 - Възнаграждение

Възнаграждението на съдебните заседатели е един от основните демотивиращи елементи за кандидатстване на гражданите за СЗ. Той е още по-значим за работещите, които се налага да вземат неплатен отпуск за да се явяват в съдебни заседания, за участието си в които получават възнаграждение по-малко от това, което биха получили, ако останат на работа. Това е главната причина за СЗ да се кандидатират основно неработещи.

От друга страна, въпреки, че законът е регламентирал освобождаването на СЗ от работа с оглед участие в съдебни заседания, работодателите не винаги гледат с добро око на периодичното отсъствие на служителите им.

За да се увеличи броя на СЗ в работеща възраст следва значително да се завиши възнаграждението и да се осигури безпрепятственото им освобождаване за участие в заседания.

По т.5. - Липса на медийна политика за разясняване ролята и функциите на съдебните заседатели, като част от гражданското общество, в правораздаването

1. Считаме, че е важно в медийната си политика ВСС да отделя време и включва материали за ролята и значението на участието на съдебните заседатели, като част от гражданското общество, в правораздаването.

Често в пресата и интернет пространството се омаловажава работата на съдебните заседатели и за тях се говори в негативен план. Не рядко се поставят гръмки заглавия, които унижават СЗ като цяло. Това прави образът на СЗ непривлекателен, което от своя страна категорично демотивира гражданите да се кандидатираат.

Редно е да отбележим и положителните примери в представяне на образа на СЗ в медиите. Впечатление прави активното застъпване на тази тема в Дарик радио. Медиата целогодишно информира обществеността за процедурите за подбор на СЗ за нуждите на всички районни и окръжни съдилища в страната. Темата за СЗ е била в дневния ред на програма "Хоризонт" на Националното радио и на някои телевизии, но само когато дойде момент за избори на СЗ или се установи, че няма кандидати.

Считаме, че е важно да се оповестяват по-широко кампаниите за подбор на СЗ, с цел информацията да достигне до по-широк кръг лица, които биха се заинтересовали и кандидатирали.

Съюзът на съдебните заседатели в България изразява готовността си за участие в срещи и дискусии, посветени на анализ на поставените проблеми, изготвянето на експертни мнения и препоръки за намиране на пътища за тяхното решаване, както и включването ни в работни групи по усъвършенстване на нормативната база.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Справка

С УВАЖЕНИЕ,

**Емилия Николова –
Председател на УС на ССЗБ**

СПРАВКА

за възrastови ограничения, продължителност на мандата, ограниченя в броя на мандатите и възнаграждение на съдебни заседатели в някои европейски страни и Русия

	Държава	Възраст(години)	Мандат (години)	Брой мандати	Възнаграждение
1	ФРГермания	25-70	5	2	Разходи за транспорт, храна, (хотел), „пропуснати печалби“, т.е. сумата, която биха получили от работодателя си в деня на заседанието
2	Великобритания	18-70			Разходи за транспорт и храна
3	Кралство Белгия	30-60	5	2	Няма данни
4	Република Италия	30-65			На разположение на съда за 3 месеца, през което време се считат за държавни служители и им се заплаща всеки изработен ден
5	Кралство Швеция	18-	4	Няма ограничения	40\$ на ден и компенсация до 120 \$ на ден
6	Кралство Дания	18-66	4	Няма ограничения	250 \$ на ден
7	Полша	30-70	4	Няма данни	Възнаграждение, определено със закон, разходи за транспорт, храна
8	Словения	30 -	5	Няма ограничения	Възнаграждение и възстановяване на разходи по правила, утвърдени от министъра на правосъдието
9	Словакия	30 -	4	Няма ограничения	за времето, в което изпълняват длъжността с.з. и задълженията, свързани с нея - За с.з. по трудово правоотношение – компенсация в размер на средната работна заплата, а за останалите – съгласно наредба,

						за всеки прослужен ден, заедно с разходите за осъществяване на дейността
10	Република Финландия	25-62	4	Няма ограничения	Възнаграждение и компенсация на транспортни разходи	
11	Северна Ирландия				Хонорар 170,50 британски лири на ден (450 лв./ден) или 85,50 лири за 3 часа или половин ден	
12	Руска федерация	25-65			1/2 от дневното възнаграждение на съдията в съотв. съдебен район умножена по броя на дните, в които участва в заседанията, но не по-малко от средното възнаграждение на заседателя по неговата месторабота за този период	
13	Македония	Пълнолетен, не по-възрастен от 64г.	4	Няма ограничения	3,5 Е на час- ниското възнаграждение и изискването за висше образование са основна пречка пред набирането на кандидати	
14	Република Сърбия	Пълнолетен, ненавършил 70 години	4	Няма ограничения	Около 5 лв. на час	

Настоящата Справка е изготвена от Съюза на съдебните заседатели по информация, изложена в кн. „Институтът на съдебния заседател – сравнителноправно изследване“ на БИПИ, 2016г., статия „Системи за избор на съдебни заседатели и непрофесионални съдии“, публикувана на страницата на Съюза на съдиите и „Защитване относно институцията „жури““ на Министерството на правосъдието

InfoCenter

From: Съюз на съдебните заседатели в България <sadebni_zasedатели@abv.bg>
Sent: 29 октомври 2019 г. 14:52
To: ;
Subject: СТАНОВИЩЕ на Съюза на съдебните заседатели в България относно приетото от СК на ВСС решение за предприемане на мерки за обезпечаване на съдилищата със съдебни заседатели
Attachments: Становище ССЗБ.PDF; СПРАВКА.doc

Съюз на съдебните заседатели в България
София, 1000, ул. Денкоглу № 12-14, офис 507